

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ**

УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА

Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра історії України і методики викладання історії

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Історія України середини XVI – XVIII ст.

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)
Освітньо-професійна програма «032 Історія та археологія»
Спеціальність 032 Історія та археологія
Галузь знань 03 Гуманітарні науки

Затверджено на засіданні кафедри
історії України і методики
викладання історії
Протокол № 1 від 26 серпня 2024 р.

м. Івано-Франківськ – 2024

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Історія України середини XVI – XVIII ст.
Викладач (-і)	Кобута Степан Йосифович
Контактний телефон викладача	0342596001
E-mail викладача	stepan.kobuta@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний/заочний
Обсяг дисципліни	6 кредити ЄКТС, 180 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	За графіком
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p>Навчальний курс спрямований на засвоєння студентами вузлових історичних подій та процесів ранньомодерного періоду вітчизняної історії. Розглядаються епоха входження українських земель до складу Речі Посполитої, формування і становлення українського козацтва, національно-визвольної війни українського народу під проводом Б.Хмельницького та створення української козацької державності. Вивчаються процеси українського державотворення, політичного і соціально-економічного розвитку, культурного та освітнього простору в умовах внутрішньої нестабільності та зовнішньої агресії сусідніх держав. Акцентується увага на імперіалістичних проявах московської/російської політики щодо України у другій половині XVII - XVIII ст., намаганнях тогочасної української політичної еліти зберегти суб'єктність української держави у складних геополітичних умовах. Засвоєння програми курсу дозволить студентам значно розширити та поглибити знання сучасної вітчизняної історії, засвоїти навички історичного аналізу тогочасних суспільних подій і процесів.</p>	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
<p>Мета курсу: оволодіння студентами поглиблених знань із вітчизняної історії ранньомодерного часу; формування всесторонньо розвинутої особистості із глибокими національно-патріотичними орієнтирами, усвідомлення причетності до розвитку української державності..</p> <p>Цілі курсу: засвоїти основний масив історичних знань; застосовувати критичний підхід для аналізу складних суспільних процесів; закріпити навички наукового пізнання української минувшини, виробити методичні навички подачі матеріалу в шкільному курсі історії.</p>	
4. Програмні компетентності та результати навчання	
<p><u>Загальні компетентності:</u></p> <p>ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.</p> <p>ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.</p> <p>ЗК 6. Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.</p> <p>ЗК 7. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.</p> <p>ЗК 8. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.</p>	

Спеціальні (фахові) компетентності:

СК 1. Усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами в минулому та сучасності.

СК 2. Усвідомлення відмінностей в історіографічних поглядах різних періодів та в різних контекстах.

СК 9. Здатність працювати з історичними текстами і документами, коментувати, анотувати їх відповідно до певних критеріїв; презентувати і обговорювати результати наукових досліджень

СК 10. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією.

Програмні результати навчання.

ПРН 1. Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу і історії людства загалом, а також мати більш глибокі знання про певний історичний період або проблему.

ПРН 2. Розуміти контекст і причини відповідних історичних подій та використовувати ці знання у професійній діяльності.

ПРН 3. Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, принципи і методи історичного пізнання, основні типи і види історичних джерел.

ПРН 5. Вміти працювати з письмовими, речовими, етнографічними, усними, архівними та іншими історичними джерелами.

ПРН 6. Виявляти взаємозв'язки між процесами у минулому та на сучасному етапі, аналізувати суспільні процеси в історії України у контексті європейської та світової історії.

ПРН 13. Розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот, ефективно співпрацювати з носіями різних історичних та культурних цінностей.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

лекції	24
семінарські заняття / практичні / лабораторні	36
самостійна робота	120

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
3	014 Середня освіта (Історія)	2	Нормативний

Тематика навчальної дисципліни

Тема	кількість год.		
	лекції	заняття	сам. роб.
Тема 1. Предмет, завдання, наукова періодизація курсу. Історіографія і джерела курсу Історія України середини XVI ст. – XVIII ст.	2	-	10
Тема 2. Україна в складі Речі Посполитої: соціально-політичний і господарсько-економічний розвиток середини XVI ст. – першої половини XVII ст.	2	4	6
Тема 3. Україна в складі Речі Посполитої: національно-релігійний і культурний середини XVI ст. – XVIII ст.	2	2	8
Тема 4. Українське козацтво у другій половині XVI – першій половині XVII ст.	2	4	10
Тема 5. Національно-визвольна війна під проводом	4	4	10

Б.Хмельницького. 1648-1657 рр.			
Тема 6. Україна в добу Руїни 1657-1676 рр.	2	4	10
Тема 7. Козацька держава доби гетьмана І.Мазепи.	2	4	10
Тема 8. Українські землі у системі міжнародних відносин (друга половина XVII ст. - початок XVIII ст.).	2	2	8
Тема 9. Козацька держава у складі Російської імперії у XVIII ст.	2	4	10
Тема 10. Політичний та економічний розвиток Правобережжя і західноукраїнських земель у першій половині XVIII ст.	-	2	10
Тема 11. Знищення російським царизмом Запорозької Січі. Історична роль українського козацтва.	2	2	10
Тема 12. Загарбання українських південних та правобережних земель Російською та Австрійською імперіями наприкінці XVIII ст.	-	2	8
Тема 13. Національно-культурне життя ранньомодерної доби кінець XVII – XVIII ст.	2	2	10
	ЗАГ:	24	36
			120

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Критерії поточного оцінювання:	
Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	<p>Відповідно до <i>Положення про порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника та Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в ПНУ</i> знання оцінюються як з теоретичної, так і з практичної підготовки відповідно до національної шкали за такими критеріями:</p> <ul style="list-style-type: none"> – «відмінно» – здобувач освіти міцно засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і буде відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок; – «добре» – здобувач освіти добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його; має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного матеріалу; – «задовільно» – здобувач освіти в основному опанував теоретичними знаннями навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю; – «незадовільно» – здобувач освіти не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутні наукове мислення, практичні навички не сформовані.
Вимоги до письмових робіт	Проводяться у тестовому режимі в системі дистанційного навчання університету. Оцінюються за 100-бальною шкалою.
Семінарські	Оцінювання роботи здійснюється за п'ятибальною шкалою. При

заняття	поточному контролю оцінюються: систематичність роботи на практичних заняттях, рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах, активність при обговоренні питань, самостійне опрацювання тем, виконання індивідуальних завдань, контрольних (тестових) робіт. Отримані «незадовільні» оцінки відпрацьовуються в обов'язковому порядку, але враховуються при додаванні оцінок і входять у загальну кількість отриманих оцінок.
Умови допуску до підсумкового контролю	Виконання всіх форм роботи, відсутність негативних оцінок, невідпрацьованих пропущених занять. Допуск до екзамену передбачає набрання балів у діапазоні 26-60 балів
Підсумковий контроль	<i>Форма контролю – екзамен.</i> <i>Форма здачі комбінована.</i> Підсумкова оцінка виставляється студенту за сумою двох складових: результатів поточного семестрового оцінювання та результатів екзамену. Екзамен проводиться у комбінованій формі: письмової екзаменаційної аудиторної роботи (20 балів) і результатів екзаменаційного тестування (20 балів). Структура екзаменаційної роботи: розширений варіант відповіді на 1 проблемне питання (8 балів), 1 завдання на знання подій (4 бали), 1 - пояснення термінів (4 бали) 1 - характеристику (впізнання) історичних постатей (4 бали).

7. Політика навчальної дисципліни

Контрольні роботи проводяться у формі тестування в електронній дистанційній системі <https://d-learn.pnu.edu.ua>

Академічна доброчесність:

Дотримання академічної доброчесності засновується на ряді положень та принципів академічної доброчесності, що регламентують діяльність здобувачів вищої освіти та викладачів університету: Ознайомитися з даними положеннями можна за посиланням: <https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату/>

Відвідування занять обов'язкове. У випадку пропуску відпрацьовується тема пропущеного заняття у визначені час та спосіб (конспект підготовки, усна співбесіда, тестування)

Неформальна освіта: вітається проходження навчальних курсів в з використанням різних освітніх платформ. Зараховуються, як підсумковий контроль, результати онлайн курсів на платформах Coursera, Prometheus, EdEra, які відповідають програмі навчальної дисципліни.

8. Рекомендована література

1. Антонович В. Б. Про козацькі часи на Україні. Київ : Дніпро, 1991. 238 с.
2. Апанович О. Гетьмани України і кошові отамани Запорізької Січі. Київ : Либідь, 1993. 288 с.
3. Апанович О. Розповіді про запорозьких козаків. Київ : Дніпро, 1991. 334 с.
4. Боплан Г. Л. де. Опис України. Українські козаки та їхні останні гетьмани; Богдан Хмельницький / Пер. з фр. Я. Кравця. Львів : Каменяр, 1990. 305 с.
5. Брехуненко В. «Дивна то і неказанна мужність...». Козаки у Хотинській війні 1621 р .: науково-популярне видання. К.: Темпора, 2013.
6. Брехуненко В. Морські війни українських козаків. Київ : Брехуненко Н., 2007. 80 с.
7. Брехуненко В. Програна битва виграної війни. Битва під Берестечком 1651 року: науково-популярне видання. К.: Темпора, 2013.
8. Голобуцький В. Запорізьке козацтво. Київ : Вища школа, 1994. 539 с.
9. Горобець В. Україна: Люблінська унія та народження нової вітчизни. Київ : Кріон, 2009. 204 с.
10. Гуржій О. І., Корнієнко В. В. Гетьман Петро Конашевич-Сагайдачний. Київ : Україна,

2004. 192 с.

11. Гудзяк Б. Криза і реформа: Київська митрополія, Царгородський патріархат і генеза Берестейської унії / Пер. з англ. М. Габлевич; за ред. О. Турія. Львів : Інститут Історії Церкви Львівської Богословської Академії, 2000. 426 с.
12. Доба гетьмана Івана Мазепи в документах / Відповідальний ред. І. Ситий; Упорядн. С. Павленко. Чернігівський історичний музей ім. В.В.Тарновського; Канадський інститут українських студій Альбертського університету; Інститут рукопису Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. К., 2007.
13. Замлинський В., Войцехівська І., Герасименко Н. та ін. Історія України в особах. IX–XVIII ст. Київ : Україна, 1993. 396 с.
14. Ісаєвич Я. Д. Братства та їх роль в розвитку української культури XV–XVIII ст. Київ : Наукова думка, 1966. 248 с.
15. Козацькі січі : (нариси з історії українського козацтва XVI–XIX ст.) / Ін-т історії України НАН України, НДІ козацтва; редкол.: В. Смолій (відп. ред.) [та ін.]. Київ; Запоріжжя: [б.в.], 1998. 252 с.
16. Крип'якевич І.П. Історія України. Відпов. Редактори Ф.П.Шевченко, Б.З.Якимович. Львів, 1990.
17. Крупницький Б. Гетьман Мазепа та його доба. К. 2003.
18. Історія українського козацтва : у 2 т. / Відп. ред. В. А. Смолій. 2-ге вид. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2006–2007.
19. Леп'явко С. Козацькі війни кінця XVI ст. в Україні. Чернігів : Сіверянська думка, 1996. 287 с.
20. Леп'явко С. Українське козацтво у міжнародних відносинах (1561–1591). Чернігів : Сіверянська думка, 1999. 214 с.
21. Луняк Є. Козацька Україна XVI-XVIII ст. очима французьких сучасників : хрестоматія. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2013. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=elib_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=ID=&S21COLORTE RMS=0&S21STR=0017155
22. Мицик Ю. Джерела з історії Національно-визвольної війни українського народу середини XVII століття. Дніпропетровськ, 1996.
23. Мицик Ю. Як козаки воювали: Історичні розповіді про запорізьке козацтво. Дніпропетровськ : Промінь, 1990. 302 с.
24. Наливайко Д. Козацька християнська республіка. Запорозька Січ у західноєвропейських літературних пам'ятках. Київ : Дніпро, 1992. 495 с.
25. Павленко С. Іван Мазепа. К., 2003.
26. Павленко С. Оточення гетьмана Мазепи: соратники та прибічники. К., 2004.
27. Павленко С. Військо Карла XII на півночі України. К, 2017.
28. Паславський І. Між Сходом і Заходом: Нариси з культурно-політичної історії Української церкви. Львів : Стрім, 1994. 144 с.
29. Плохій С. Наливайкова віра: Козацтво та релігія в ранньомодерній Україні. 2-ге вид., випр. Київ : Критика, 2006. 494 с.
30. Потій Іпатій. Унія греків з костелом римським, 1595 року. Електронне видання. <http://litopys.org.ua/suspil/sus21.htm>
31. Реєнт О. П. Усі гетьмани України: Легенди, міфи, біографії. Харків : Фоліо, 2007. 414 с.
32. Сас П. М. Запорожці у польсько-московській війні наприкінці Смути 1617–1618 рр. Біла Церква, 2010. 512 с.
33. Сас П. М. Хотинська війна 1621 року. Київ : Інститут історії України НАН України, 2011. 520 с.
34. Свешніков І.К. Битва під Берестечком. Львів, 1993.
35. Смолій В. А., Степанков В. С. Українська державна ідея XVII-XVIII ст.: Проблеми формування, еволюції, реалізації. К., 1997

36. Смолій В.А., Степанков В.С. Українська національна революція XVII ст. / Україна крізь віки Т.7. К.1999.
37. Старченко Н. Честь, кров і риторика. Конфлікт у шляхетському середовищі Волині (друга половина XVI — початок XVII століття). Київ : Laugus, 2014. 510 с.
38. Стороженко І.С. Богдан Хмельницький і воєнне мистецтво у Визвольній війні українського народу середини XVII століття: Воєнні дії 1648-1652 рр., кн. 1. Дніпропетровськ, 1996.
39. Субтельний О. [Мазепинці. Український сепаратизм на початку XVIII ст.](#) К., 1994.
40. Таїрова-Яковлева Т.Г. [Іван Мазепа і Російська імперія. Історія «зради».](#) К., 2012.
41. Тимошенко Л. В. [Артикули Берестейської унії 1596 р.](#) Український історичний журнал. 1996. № 2. С. 15-34. <http://history.org.ua/JournALL/journal/1996/2/3.pdf>
42. Тимошенко Л. Берестейська унія 1596 р. Дрогобич : Коло, 2004. 197 с.
43. Тимошенко Л. Берестейські церковні собори у жовтні 1596 р.: підготовка, склад учасників та провідники. *Україна в Центрально-Східній Європі (з найдавніших часів до кінця XVIII ст.)*. 2007. Вип. 7. С. 141–166.
44. Ткачук П.П. Похід Сагайдачного на Москву https://shron1.chtyvo.org.ua/Tkachuk_Pavlo/Pokhid_Sahaidachnoho_na_Moskvu.pdf
45. Україна доби Івана Мазепи. 1708-1709 роки в документальних джерелах / Упорядник С. Павленко. Київ: Мистецтво, 2019. 496 с.
46. Україна. 30 років незалежності. Стислий довідник / За ред. д. і. н., проф. Киридон А. М. Київ : Державна наукова установа «Енциклопедичне видавництво», 2021. 536 с.
47. Халєбський П. Україна – земля козаків: Подорожній щоденник / Упоряд. М. О. Рябий. Київ : Ярославів вал, 2009. 293 с.
48. Чухліб Т. Магнат, козак і гайдамака. Боротьба за владу Русі-України з Короною Польською (1569–1769 рр.). Київ : Києво-Могилянська академія, 2018. 256 с.
49. Шевчук В.П., Тараненко В.Г. Історія Української державності. Курс лекцій. Навч. посібник для студентів. К. 1999.
50. Щербак В. Українське козацтво: формування соціального стану. Друга половина XV–середина XVII ст. 2-ге вид. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2006. 296 с.
51. Яворницький Д. Історія запорозьких козаків : у 3 т. Київ : Наукова думка, 1990–1993.
52. Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. Видання друге, перероблене. К., 2005.
53. Яковенко Н. Паралельний світ. Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні XVI–XVII ст. Київ : Критика, 2002. 416 с.
54. Яковенко Н. Скільки істориків — стільки уній (з нагоди 440-ліття Люблінської унії). *Український гуманітарний огляд*. 2009. Вип. 14. С. 9–32.
55. Яковенко Н. Українська шляхта з кінця XIV – до середини XVII століття. Волинь і Центральна Україна. 2-ге вид., перегл. і випр. Київ : Критика, 2008. 469 с.
56. Яковлева Т. Руїна Гетьманщини. Від Переяславської ради-2 до Андрусівської угоди (1659–1667 рр.). К., 2003.

Викладач

доцент *Кобута С.Й.*